

heeft doorstaan, de reformatie inluidde, in de vergetelheid raakte en in het depot ligt bij het Groninger Museum, willen de beheerders van de Oldambtster kerk terug naar 'huis' halen.

U eeuwenoude kerkklok die ooit, lang geleden, in de 25 meter hoge kerktoren van Oostwold hing. „Een zeldzaamheid”, zegt Koers. De luidklok is, zo denkt hij, van rond 1400. „Een unicum. Het is een van de oudste middeleeuwse klokken in de provincie. Sommigen meenden in het randschrift met de tekst *O REX GLORIE CRISTE VENI CUM PACE* – O Koning der heerlijkheid, kom met vrede – ook het jaartal 1200 te lezen. Maar vanwege de vele lagen verf en het gebrekkig leesbare randschrift was dat niet zeker.”

Koers heeft zich in de geschiedenis van de luidklok verdiept en ijvert er met het bestuur van de Stichting Beheer Kerkelijk Erfgoed Oostwold (BKEO) voor om de klok terug naar Oostwold te halen. BKEO wil de 18de-eeuwse kerk restaureren. Een monsterklus die zeker een half miljoen euro kost en jaren duurt. Steeds als er een bedrag binnen is, kan er weer gewerkt worden.

De klok is eeuwen ouder dan de kerk en is in bezit gekomen van het Groninger Museum. De Oldambtsters willen het graag weer in de openbaarheid brengen en het liefst een ereplek geven in de kerk die gerestaureerd wordt. „Het is een prachtig stuk geschiedenis”, zegt Koers. „Een relict van lang vergeten tijden dat het verdient aan het publiek getoond te worden. En kan het niet in de kerk, dan misschien in het Klokkengleterijmuseum in Heiligerlee.”

Onlangs ging een delegatie naar het museumdepot om de klok te bewonderen. „Dat was een bijzondere ervaring”, zegt Koers. „Daar stonden we bij de klok waarvan lang werd gedacht dat hij in de oorlog verloren was gegaan, omgesmolten door de Duitsers zoals zo veel kerkklokken in die tijd.”

Tot 1941 hing de klok in de voormalige school in Meerland. „Als schoolbeheer riep hij kinderen op voor de lessen. Het schooltje had de klok van het kerkbestuur in het nabije Oostwold cadeau gekregen toen die een nieuwe had aangeschaft.”

In de oorlog 'dook de klok onder' om pas jaren later weer op te duiken.

„We weten dat de klok sinds 1956 ligt te verstoffen in de opslag van het Groninger Museum”, stelt Koers.

„Nou, verstoffen”, zegt museumconservator Egge Knol. „Dat is een rare gedachtenkronkel. Dat iets in depot staat wil niet zeggen dat er minder belang aan wordt gehecht. Zeker niet. Het is de enige middeleeuwse kerkklok die het museum heeft.”

Een verzoek tot 'teruggave' heeft het Groninger Museum nog niet bereikt, zegt Knol. „Stel dat die er komt, dan zal die gereserveerd ontvangen worden. We zijn zeer terughoudend in het langdurig in bruikleen geven van dergelijke stukken. Wat zijn de garanties, hoe zijn de omstandigheden, wat zijn de zekerheden?”

De Oostwolmers willen zeker een poging wagen. Koers: „Het zou prachtig zijn. De kroon op het herstelwerk aan de kerk.” Onlangs kwam dat met het terugplaatsen van de windvaan (een vergulde adelaar) door klokkengleter Simon Laudy uit Finsterwolde een stukje dichterbij. De toren stond maandenlang in de steigers om de vermolmde dakruiter te herstellen.

„Bouwbedrijf Jurriëns Noord uit Groningen heeft alle verrotte onderdelen vervangen. Van een lekke loden vloer onder de klokkenstoel tot houtrot in de dragende constructie”, stelt BKEO-bestuurslid Bert Smit. Met Mieke Nijland van de Stichting Beheer Kerkelijke Gebouwen Noord-Nederland ging hij succesvol op fondsenjacht. Zo zijn de bijzondere wijzerplaten met een bijdrage van het Monumentenfonds Stad & Lande hersteld. Die klus werd lokaal uitbesteed aan Jan Borchers uit Finsterwolde. Smit: „Hij is gespecialiseerd in dergelijke restauratiewerkzaamheden en biedt jongeren als de 20-jarige Sander Bergsma uit Sauwerd de kunst van het vergulden bij.”

De windvaan mag verguld en al boven Oostwold hangen. De echte kroon op het werk moet nog komen. Smit: „De unieke klok terug in Oostwold zien te krijgen.”

Tot 1941 hing de klok in de voormalige school in Meerland

middeleeuwse kerkklok terug

Angelus Domini nuntiavit Mariae

De klok in het museumdepot is vermoedelijk een zogeheten Angelusklokje en is 70, 80 cm hoog. Voor de reformatie riep het (katholieke) gelovigen drie keer daags op tot gebed: het Angelus. Om zes uur in de ochtend, om twaalf uur in de middag en om zes uur in de avond luidde het klokje drie keer. Angelus is het eerste woord van het Latijnse gebed: Angelus Domini nuntiavit Mariae. Het betekent: de Engel des Heren heeft aan Maria geboodschap.

Toen de katholieken in de zestiende eeuw plaatsmaakten voor protestanten verloor het klokje z'n functie. Koers vermoedt dat de hervormde kerk het klokje in de achttiende eeuw op de kop heeft gelikt uit de nalatenschap van een van de kloosters die in de omgeving stonden. Conservator Egge Knol denkt dat het klokje hergebruikt is en afkomstig is van een kerk die eerder in Oostwold heeft gestaan. Een plaatsnaam en een jaartal staan niet op de klok vermeld. Toch denkt Koers de ouderdom te weten. „Aanwijzingen zijn te vinden in de bijzondere versiering van de klokwand: een netwerk van ruiten. Dat is uiterst zeldzaam. Van alle klokken in de provincie zijn er maar vier met zo'n patroon bekend. Die van Stedum uit 1300 en de klokken in Usquert en Eenum, gemaakt door klokkengieter Harmannus, dateren uit 1405 en 1410. De vierde en jongste klok is die in Hoogkerk en die is gemaakt in 1451. Het mag duidelijk zijn dat de Oostwolder klok in dezelfde tijd moet zijn gemaakt.”

Sander Bergsma (links) en Jan Borchers bij de kerk in Oostwold.
FOTO: BREG